

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 40 K, na 1/2 strani 25 K, na 1/4 strani 15 K in na 1/8 strani 10 K. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg štev. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 19. V Ljubljani, 15. oktobra 1903. Leto XX.

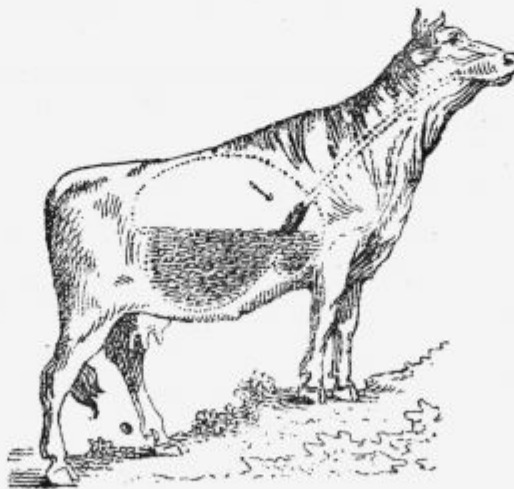
Obseg: Napenjanje govedi. — Kako dolgo je gnesti presno maslo. — Mlečnost krav in poraba krme. — Navod, kako gojiti štajerske kure. — O gnojenju travnikov. — Ali umetna gnojila izsesavajo zemljo? — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Napenjanje govedi.

Vsled napenjanja govedi trpijo slovenski gospodarji vsako leto mnogo škode. To prihaja odtod, ker ne vedo, kakšna je ta bolezen, in seveda še manj, kako jo je zdraviti. S tem spisom hočemo podati našim gospodarjem ponavljaje korenit pouk, kako se jim je ravnati ob tej goveji bolezni, ker ravno jeseni se ta bolezen največkrat dogaja. Največkrat goved napenja vsled puščanja spridene, zelene klaje, sparjene detelje ali vsled paše po mokrih in od slane napadenih pašnikih ali deteljiščih. Ker je važneje goved obvarovati pred napenjanjem kakor jo zdraviti, zato nujno priporočamo pokladati le nepokvarjeno krmo ter žival nikdar ne gnati jeseni prezgodaj zjutraj na pašo, dokler se rastline ne osuše ali dokler slana ne izgine. Vsekakor pa naj živina na pašo ne hodi s praznim želodcem, koder potem hlastno vse vprek žre, ker je to zelo slabo, temveč naj dobi poprej nekaj suhe klaje.

Bolezen je obratkom taka, da se nabere v vampu vetrovi (plini), ki se raztezajo in pritiskajo ob vamp. Od pritiska se vamp napne, a vetrovi ne morejo odhajati, in če ni kmalu pomoči ter si obenem narava sama ne pomaga, mora govedi vamp počiti ali pa žival pogine.

Vzrok tej bolezni je krma. Če žival použije krmo, kakršna v želodcu hitro skipi (zavre), potem se naredi v vampu premnogo vetrov, kateri baš napenjajo. Napenja pa sveža rdeča detelja, zelje, repna cima (perje) itd., zlasti če je sveža, zelena krma mokra, oparjena od slane ali mraza, ali če se je segrela na kupu. Tudi napne goved, če pride gladna na pašo, posebno na mokro ali rosno, ter tam žre prav hlastno.

Podoba 61.

Na vsak način je treba govedi hitro pomagati, če jo hočemo rešiti in oteti. Pri nas običajno zdravljenje te bolezni je popolnoma napačno, da, bolezen še celo pospešuje. Na Gorenjskem puščajo govedi na ušesu, a na Notranjskem jo po vasi gorindol podijo, tako da še hitreje pogine. Da je tako zdravljenje napačno, je lahko dokazati. Deni navaden, suh živalski mehur, ki si ga skupaj zmečkal in dobro zavezal, na gorko peč. Na gorki peči se

prične mehur napenjati in slednjič je tako napet, da tudi počí. Zrak se je namreč od gorkote raztegnil v mehuru in ga napel. Ravno tako je tudi napeti govedi. Napeta goved je že tako vsled bolezni vroča, če jo pa še po vasi podiš ali ji celo puščáš, potem se še bolj razgreje, a vamp se ji širi in veča od raztezajočih se vetrov in naposled počí. Puščati pa govedi na ušesu je že samonasebi preneumno, bodisi pri tej ali drugi bolezni.

Zdravi torej takole goved, kadar jo napenja: Naredi nemudoma povez iz slame, kakršna rabi snopom v povresla. S to povezjo obrzdaj govedo ter napravi za rogovoma voz, kakor kaže podoba 59. Dobro je, na mestu, kjer pride povez v gobec, namazati jo s kastranom ali s kolomazom (šmirom). Govedo žveči to povez ter izpušča vetrove skoz požiralnik. Potem polij govedo po vsem životu s prav mrzlo vodo, obdrgni ga z vseh strani s slamo, vodi ga počasi semtertja, ali pa, če si na polju, pelji ga počasi domov. Če napenjanje ne odjenja, vzemi 30 do 40 gramov neugašenega apna, nekaj žlic moke in zmešaj to z litrom vode. Vse to

Požiralnikovo cev bi si morala vsaka vas nabaviti ob svojih stroških; sicer je pa tako cena, da si jo lahko omisli vsak količkaj premožen gospodar. Cev se dobiva pri Hauptnerju v Berlinu, a stane primerno mnogo, če se naroči le ena. Iz tega vzroka je naša družba naročila veliko število požiralnikovih cevi, in jih sedaj oddaja po 10 kron. Toplo priporočamo, da si vsaka občina, vsaka vas, ali vsaj vsaka podružnica takoj omisli eno požiralnikovo cev.

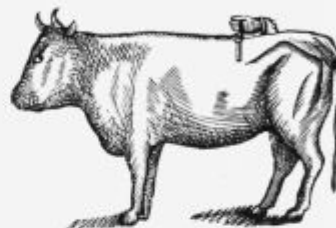
Večkrat se pa pripeti, da tudi požiralnikova cev ne pomaga več, ali pa žival ne more več sopsti, in

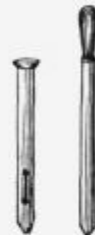
Podoba 59.

Podoba 60.

Podoba 63.

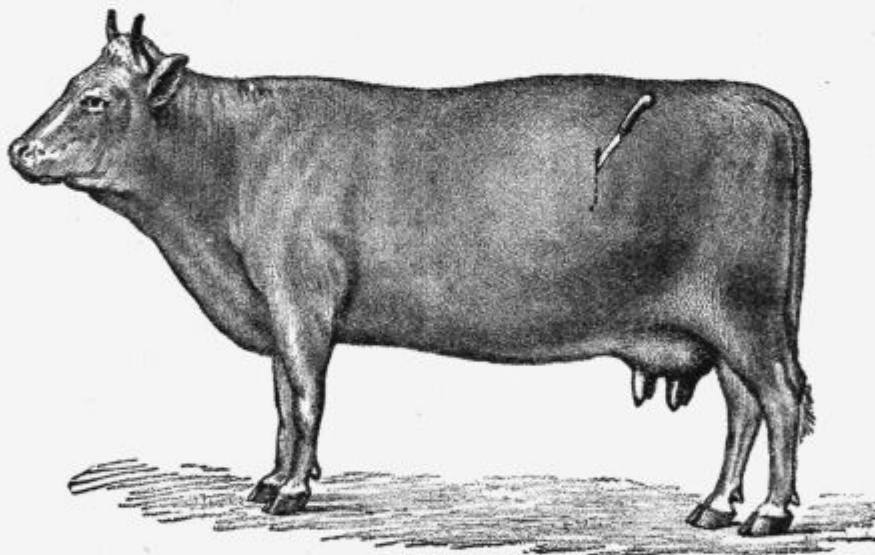
Podoba 62.

daj govedu hkrati. Še boljše zdravilo je tole: Jajce predri na obeh koncih ter izpihaj iz njež beljak in rumenjak. Zamaši potem eno luknjo bodisi z voskom ali s čim drugim, skoz drugo pa vlij v jajce terpentinovega olja in jo potem tudi zamaši. Dve taki jajci porini živali tako daleč v grlo ter ji v njem stri, da ji mora požreti. Ta lek je brez slabih nasledkov in izvrstno pomaga.

Napravljanje teh zdravil je pa navadno vselej zamudno, mnogokrat, kadar živinče trdovratno napenja, tudi brezuspešno. Vsled tega so izumili naprave (instrumente), s katerimi se da napenjanje precej ozdraviti.

Najboljša taka naprava je požiralnikova cev, ki se takole rabi. Govedi se vtakne v gobec preluknjan les (glej podobo 60). Skoz luknjo tega lesa in skoz požiralnik se vtakne požiralnikova cev, kolikor je dolga, doli v vamp. Cev je dolga do poldruga metra. Preden cev rabiš, jo namaži z oljem ali z maslom, ali pa s kako drugo mastjo. Da pa cev, kadar je v vampu, ne zaide v krmo, ampak da sega do vetrov, postavi govedo, kadar mu vtikaš cev, s prednjima nogama nekoliko više (glej podobo 61). Iz te podobe je tudi razvideti, kako leži vamp v govedu in kako pride požiralnikova cev v vamp.

Vsled vetrovega pritiska pride včasih nekaj krme v cev. Da se ta krma potrebi iz cevi, je cevi pridejana posebna paličica, s katero se lahko skoz cev podreza. Če pravilno ravnaš s požiralnikovo cevjo, najbolje in najhitreje odpraviš živinčetu napenjanje.

Podoba 64.

strani, nekoliko zadaj za zadnjim rebrom, kakor kaže podoba 63. Ko smo trokar tako zabodli, se bodalo potegne iz nožnice, ki potem sama tiči v vampu. Vetrovi potem siloma odhajajo skoz nožnico. Nožnica se pusti v vampu, dokler odhajajo vetrovi, kar traja včasih po več ur.

Včasih pa plini ne izpuhtevajo zadostno skoz nožnico ali sploh ni trokarja ali požiralnikove cevi pri roki, takrat se vbode v vamp s kakim rtastim kuhinjskim nožem, kakor kaže podoba 64. Vbosti je na tistem mestu kakor s trokarjem. Nikoli pa ni vbadati na desni strani, ker tam leže čreva, in če te ranimo, je smrt neizogibna.

Male rane od trokarja ni treba posebej celiti, zadostuje jih izmiti z kreolinovo vodo. Vbodene živali je naslednje dni pomalem in previdno krmiti.

Navadno govedo tako hitro napne, da ni časa klicati živinozdravnika. Če je pa kak živinozdravnik v bližini, se je pa vendar naglo obrniti do njega, ker umna in hitra pomoč je tu odločilna. Če se je vbodel

tedaj ni več časa cev vtikati. Če je govedo izredno močno napeto, ne more se cev zato vanjo vtekniti, ker govedo pade na tla. V takem slučaju je opustiti vse nepotrebne poskuse in je vbosti govedo hitro s trokarjem. Trokar je bodalo, ki tiči v nožnici, ki je spodaj odprta (glej podobo 62.). Trokar se porine z nožnico vred skoz kožo v vamp, in sicer v lakotnico na levi

vamp z nožem, je vsekakor dobro, da živinozdravnik rano zašije in vse drugo potrebno ukrene.

Kadar napeta žival kakor mrtva pade na tla in če nobena reč več ne pomaga, jo je hitro zaklati, vendar je priporočati poprej, preden se žival zakolje, na popisanem mestu na levi strani narediti vsekakor močan vbodljaj z nožem, kajti če to ne pomaga, je še vedno čas goved zaklati. Meso od tako bolne živine je navadno slabo in se ne drži dolgo.

Kako dolgo je gnesti presno maslo.

Gnetenje presnega masla sicer ni umetnost, toda tudi temu delu se mora človek privaditi, kajti predolgo kakor tudi prekratko gnetenje je napačno. Pa tudi na kakovost presnega masla je gledati pri gnetenju. Če je maslo mehko, je drugače z njim ravnati kakor če je ravno prav trdno, ali pa če je preveč trdo in preveč drobljivo.

Najbolje gnesti se da presno maslo, ki je ravno prav trdno prišlo iz pinje. Tako maslo naj se gnete toliko časa, da postane vlečno (ne drobljivo) in slabosvetle barve, in da se ne pokaže nič več pinjenca ali vode, če vanj vtisnemo lopatico ali žlico. Tako zgneteno maslo je prav zgneteno.

Če presno maslo premalo zgnetemo, potem ostane v njem pinjenec, ki škoduje dobroti in trpežnosti njegovim. Če pa maslo preveč gnetemo, potem postane mehko in mazavo in izgubi kolikor toliko tudi na svojem prijetnem okusu.

Najbolj nerodno je gnetenje, če smo dobili iz pinje premehko presno maslo. Tako mazavo maslo sploh ni za gnetenje! Kdor misli, da se da iz takega masla pinjenec z močnim gnetenjem iztisniti, ta se moti. Tako mehko maslo se mora predvsem zadosti strditi, da postane pripravno za gnetenje. Če smo torej umedli premehko maslo, baš zaradi tega, ker smetane nismo zadosti shladili, potem moramo hladiti maslo toliko časa, da se zadosti strdi. Šele potem naj se gnete, toda ne preveč.

Zapomnimo si dobro, da masla ne smemo nikdar predolgo gnesti, že celo ne, če smo dobili mehko maslo iz pinje. S preobilnim gnetenjem se maslo le poslabša; iztisniti bi se morala voda, pa se je maslo vnovič navzame, ker se voda z obilnim gnetenjem zopet vtisne. Maslo postane na ta način mazavo, blede barve in izgubi tudi svoj prijetni okus!

Skrbimo torej, da se premehko maslo ne gnete in da se predolgo ne gnete, ker si s takim gnetenjem le škodujemo.

Če je maslo mehko, se mora pred gnetenjem, kakor rečeno, strditi, kar se zgodi s hlajenjem. Toda ker je tako mehko maslo že samonasebi napačno in ker te napake tudi z gnetenjem ne moremo popraviti, je treba predvsem na to paziti, da se mede zadosti shladjena smetana. To je glavna stvar, kajti iz take smetane dobimo maslo, da je z njim veselje delati, maslo, ki se da dobro gnesti, lahko oblikovati in lahko prodati!

Ko bi bilo maslo pretrdo in zaradi tega preveč drobljivo, potem naj se postavi pred gnetenjem za nekaj časa na primerno topel prostor. R.

Mlečnost krav in poraba krme.

Minuli so časi, ko so govejo živino redili zaradi potrebnega gnoja; dandanes je treba gledati na to, da

se reja izplačuje, sicer imamo izgubo. Molzne krave nam morajo poplačati rejo s svojim mlekom, pitalna živina s svojim mesom itd. Ta dobičkonosnost je pa v današnjih razmerah le tedaj mogoča, če imamo tudi res tako živino, ki je dobra za užitek, torej živino, ki je dobra za molžo, za pitanje itd.

Molzna goved nam mora poplačati rejo s svojim mlekom, pa bodisi, da ga prodajamo ali pa na drug način v prid obračamo. Če nam krave ne dajejo toliko dohodka, da se pokrivajo stroški za krmo in za strežbo, potem smo na škodi.

Žal, da je pri nas pogostoma tako, da redimo živino z izgubo. To pa prihaja odtod, ker se premalo zanimamo za koristnost živine, in ker se premalo menimo za to, kakšnih lastnosti so naše živali. Pogostoma redimo živino tjavendan naprej, naj bo dobra ali slaba. Da na ta način ne pridemo naprej, je jasno kakor beli dan.

Pri kravah bi morali vedno gledati na to, da so dobre za molžo. Odstraniti bi morali polagoma živali, ki nam ne donajajo zadostnih koristi, pa bodisi v krajih, kjer se mleko izlahka prodaja, ali pa po takih, kjer se mora mleko na drug način porabljati. Tudi po tistih krajih, kjer mlekarstvo ni tako važno kakor je na pr. po planinskih krajih, moramo rediti krave, ki so dobre za molžo, kajti tudi po teh krajih je odvisna dobičkonosnost predvsem od večje ali manjše mlečnosti. Čim več je mleka, tem več je mlečnih izdelkov, in čim več je teh, tem več je tudi skupička in dohodka od mleka. Šaj gledamo tudi v poljedelstvu na to, da dobivamo na njivah kolikor mogoče veliko pridelkov! Zakaj bi torej pri živinoreji ne gledali na povzdigo sedanjih njenih pridelkov in na zboljšanje dosedanje mlečnosti.

Dobra mlečnost je torej tista lastnost, ki bi morali nanjo pri kravah veliko bolj gledati kakor gledamo sedaj; saj se vsa dobičkonosnost kravne reje ravna v prvi vrsti po nji.

Če pa presojamo mlečnost naših krav, pa ne smemo imeti v čišlih samo množine in dobrote mleka, ampak tudi način krmljenja, namreč kakovost ali sestavo krme, ki jo živina dobiva.

Krava, ki molze 2500 litrov mleka na leto, nam daje vobče lepše dohodke kakor krava, ki molze le 2000 litrov na leto. Ali se pa njena reja tudi bolj izplačuje, to se ravna po množini in kakovosti porabljene krme. Ko bi dobivali obe kravi enako krmo in slučajno tudi enako veliko krme, potem bi bila krava z 2500 litri mleka veliko bolj koristna; če je bila pa krma prve krave neprimerno dražja kakor krma druge krave, potem je pa krava, ki molze le 2000 litrov mleka na leto, lahko bolj koristna in več vredna za rejo. (Konec prih.)

Navod, kako gojiti štajerske kure.

Dosedanja prizadevanja, da se naše perutninarstvo povzdigne, delajo v prvi vrsti na to, da se v štajersko perutninarstvo povrnejo zopet tiste razmere, ki so bile tedaj, ko je bilo na svojem višku (to je bilo koncem četrtega desetletja v prejšnjem stoletju). Imeli smo takrat kure za pitanje, ki so tehtale po 7—8 funtov, in kure, ki so znesle povprečno po 160 jajc na leto.

Te uspehe smo dosegli s takratno deželsko kuro, s staro „štajersko kuro.“ — Gre se sedaj zato, da se iz te perutnine, ki je od tedaj nazadovala in ktere je najti mnogo v deželi, ki pa ima več ali manj tip šta-

jerske kure, zopet vzgoji prejšnja kura v kolikor mogoče velikem številu. Stem pa smo šele samo prvo delo skončali; kajti od teh živali je treba izbrati najboljše, jih v perutninski postaji vzgojiti, in šele njih piščeta je smatrati sposobne za požlahtnjevanje. Dočim je naloga za to poklicanim faktorjem (državi, deželi), da tako perutninsko postajo ustanovijo v večjem ali manjšem obsegu, oziroma da dajo za to potrebni denar, je treba našim perutnarjem, da pripravijo za take postaje potrebno število perutnine, oziroma da jo odreja. Ta naloga pač ni težka in uspeh je zagotovljen, če se pazi na naslednja navodila. Kot glavno pravilo ima veljati, da naj naši perutnarji za gojitev jemljejo take kure, ki so srednje velikosti in imajo brez-pogojno noge poltne ali bele barve s štirimi prsti. Petelin naj ima, če je le mogoče, gladke noge, t. j. brez perja; te okolnosti je sicer tudi pri kurah želeti, ali pri njih redko perje manj škoduje, ker se to perje z vstrajnim plemenjenjem po gladkonogih petelinih lahko izgubi.

Od gojitve je treba brez-pogojno izključiti živali z rumenimi ali modrimi nogami, z vsakim drugim kakor z gladkimi grebeni, s petimi prsti, z golim vratom, s trdimi repovi in s podbradkom.

Nadalje so majhne živali, če je pri njih štajerski tip še tako lepo razvit, brez-pogojno od plemenitve izključene. S križanjem z majhnimi živalmi morebiti z namenom, da bi se požlahtnila „deželna pasma“, ki nima na sebi popolnoma istega tipa, pač pa gladke noge, se slednja le poslabša, kakor nas to uči izkušnja; kakor naravno, so piščeta manjša in nesejo pozneje tudi manjša jajca. Štajerska kokoš je velika ali vsaj srednje velikosti, na kar je treba pri gojitvi ozir jemati.

Za valjenje se ne smejo nikakor vzeti drobna jajca, ampak le srednje debela in debela (od 55 gramov naprej). Dobro bi bilo tudi nadalje, da bi naši perutnarji gledali na to, da dosežejo kolikor mogoče enakobarvno pleme. Sedanje glavne vrste so rdečebarevne ali z zlatorumenim vratom, bele in pa kukavičje barve. Pri odgoji slednjih posebno omenimo, da dobimo pri plemenjenju temnobarvnih kur z isto-barvnimi petelini črnogaste in popolnoma črnobarvne piščance. S srednjevelikimi petelini se doseže največja oploditev jajc.

Po velikih petelinih dobimo sicer velike piščance, ali ploditev se zmanjšuje z velikostjo petelinov.

Za odgojo naj se jemljejo piščanci, ki so se že pred koncem meseca majnika izvalili. Take kure nesejo potem zgodaj, ko so namreč ravno jajca najdražja; kure valijo torej tudi zgodaj in tako dobimo vnovič zgodnje piščance. Tudi je nasajanje spomladi bolj naravi primerno in uspešno. Škoda, da se ravno v krajih naše največje produkcije mnogokrat za gojitev pripravna zalega pita in prodaja. Na Štajerskem nahajamo sedaj dve vrsti. Pleme težkih, jako finih kur za pitanje nahajamo največ v Sulmski dolini, okoli Voitsberga in Gr.-St. Florian. Te kure so velike, navadno žemelske ali svetlorjave barve, čokate in zelo širokopsne. Petelini te pasme imajo rdeče ali rdečerumeno perje in so do 4 kilograme težki.

Ta kura je pač izmed najboljših kokoši za pitanje sploh, ali slabša za jajca.

Temu nasproti se polaga na Spodnjem in Srednjem Štajerskem večja važnost na jajca in na lažjo tržno kuretino. Te kokoši znesejo, kar se je natanko dognalo, do 200 jajc in čez na leto, so manjše velikosti, tanjše

in posebno visokonoge. Barve so različne, navadno bele ali rjavopikaste (kakor kukavice).

Tudi te kure dosežejo precejšnjo težo: petelin do 3 kg, kokoš pa 2½ kg. Če se perutnar odloči za ta ali oni način hasnovanja, si mora izbrati tudi primerno vrsto za gojitev; kajti obe lastnosti pri eniisti živali se obenem pač ne nahajata, da bi namreč bila kura, ki je dobra za pitanje obenem tudi za lego jajc. O tem piše znani perutnar in ravnatelj vzorne perutninske in učne postaje za gojitev hasnovitega perutninarstva v Oranienburgu v svojem delu „Kmetijsko perutninarstvo“ (Landwirtschaftliche Geflügelzucht) jako dobro tako-le:

„Najboljše kure za jajca so slabe kokoši za pitanje; a najboljše kokoši za pitanje so slabe kure za jajca. Če želimo, da nam kokoši nanesejo čim največ jajc, kar poljedelci zahtevajo, potem ne smemo nikake posebne važnosti polagati na mastno pečenko; če pa se kokoši pitajo, potem smemo pričakovati le srednji donesek jajc.“

Naša štajerska kura je tako izvrstna žival, da nas more v obeh imenovanih lastnostih hasnovanja zadovoljiti; kot kura za pitanje je celo nedosegljiva. Kljub temu pojema v resnici naše perutninarstvo in ne more nikakor ustrezati vsem zunanjim naročilom.

Ta prikazen je dala povod c. kr. kmetijskemu ministrstvu, da vpelje akcijo za povzdigo perutninarstva; na čelo tega gibanja se je postavila c. kr. kmetijska družba za Štajersko, ki ima namen ustanoviti deželno perutninsko postajo, od ktere bi dobivali posamezni perutnarji kure pristnih pasem. Tej akciji so se pridružili že tudi nekteri perutnarji in zasebniki na jako požrtvovalen način; ustanovitev nekterih odgojnih postaj se s pomočjo dežele že pripravlja in se je od strani odseka za perutninarstvo c. kr. kmetijske družbe že mnogo hvalevrednega storilo.

Sedaj pa je tudi že čas, da se vsi perutnarji dežele udeleže te akcije v zmislu toček, ki smo jih tukaj v začetku teh razprav navedli; saj se ne gre za to, da bi se nekaj do sedaj veljavnega, starega ugonobilo in kaj novega uvedlo, o čemer nihče ne zna, ne bo li perutninarstvu škodovalo ali ne, kakor smo nekaj sličnega že doživeli, ko smo vpeljali nova plemena.

Nič takega; le dober in deloma izvrsten material naj se zbere, pomnoži in končno zboljša po pravilni odgoji. Na tak način je gotovo izključen vsak nepovoljen uspeh, in je zajamčeno precejšnje zboljšanje našega perutninskega plemenskega materiala v korist naših perutnarjev na deželi in v blagor našega ubogega kmetijskega prebivalstva.

Pozivamo torej vse naše perutnarje, naj ne držijo rok navkriž, ampak naj vsak po svoji moči sodeluje po geslu: „Pomagaj si najprej sam in država in dežela ti pomoreta nadalje!“

Gosp. Glasnik za Štajersko.

O gnojenju travnikov.

Spisal dr. Edvard Hotter.

Natančneje razlagati pomen in važnost gojitve travnikov zlasti za gorate kraje, kjer je živinoreja glavni dobiček kmetov, bi bilo nepotrebno; dosti je, če poudarjamo, da je vse, kar se stori za pridobitev boljše krme, tudi velike važnosti za uspešno živinorejo.

Če dajo travniki in pašniki dosti in dobre krme, je mogoče tudi več živine rediti, dobiva se več gnoja in po njem prinaša tudi zemlja več dobička.

Ker je pri gospodarstvu gojitev travnikov najlažja, zato bi se moral vsak kmet potruditi, da bi travnike takó gojil, da bi mu dajali kolikor mogoče mnogo čistega dobička. Toda ravno zato, ker se ni treba v toliki meri brigati za travnike glede gojitve, in tudi ne stanejo toliko, ravno zato ne cenijo kmetje travnikov tako kakor njive, in redno se mora poudarjati, da travniki potrebujejo obdelovanja kakor njive, da je tudi njim treba nadomestiti izgubo redilnih snovi, ki se jim jemlje s košnjo.

Pri obdelovanju travnikov je važna primerna ureditev vode, rahljanje z brano, s čemer se razdirajo krtine in se zraku omogočuje pristop in se stem rahlja zemlja; nadalje, da se naseje seme nanovo, kjer so bile krtine; in slednjič, da se travnik pognoji. Mnogokrat pa opuščajo gnojenje travnikov popolnoma, ali pa ravnajo pri tem krivo. Če je dosti živinskih odpadkov, ki so se napili gnojnice, na razpolago, je z njimi mogoče dovajati travnikom tri važne redilne snovi, namreč fosforovo kislino, kalij in dušik. Sama gnojnica, ki ima v sebi največ le kalija in dušika, ne zadostuje za rastline, in raditega je priljubljeno gnojenje travnikov s samo gnojnico nezadostno, ker ji manjka fosforove kisline. Če se pa pomisli, da potrebuje trava, če naj se dobro razvije, v veliki množini kalija in fosforove kisline, bo treba večkrat rabiti razen odpadkov in gnojnice tudi druge stvari, da se rastlinam nadomestijo redilne snovi.

Izmed krmskih rastlin, rastočih po travnikih, jemlje razne vrste detelje, ki dobivajo iz zraka dušik in torej zase gnojenja z dušikom ne potrebujejo, zemlji največ kalija, apna in fosforove kisline ter puščajo v svojih koreninah veliko množino dušičnatih snovi, ki se po vplivu zraka in ogljikovokislega apna, ki se nahaja v zemlji, izpreminjajo v bolj enostavne spojine dušika z drugimi snovmi in dajejo travi tako potrebni redilni dušik. Z drugimi besedami torej lahko rečemo, da je 1. za travnike v prvi vrsti važno gnojiti jih s kalijem in fosforovo kislino; 2. prepotrebno spoznati, če je v zemlji dovolj apna ali ne, in torej če treba skrbeti tudi za dovajanje apna; in slednjič 3. da se mora z mnogokratnim rahljanjem z brano zemlji dovajati zrak, s tem namenom, da se na ta način pretvarjajo razne v zemlji nahajajoče se mineralne in organske snovi v druge, ki dajejo rastlinam hrane. Natančno se je treba ozirati, koliko apna se nahaja v zemlji, ker ravno radi tega, ker primanjkuje zemlji apna, travniki večkrat ne dajejo nobenega dobička, in se le premalokrat pomisli, kako važno je apno, ki pripomore, da se kalij lahko topi in ovira tvoritev neraztopnega železnega fosfata.

Gledé krme je apno tudi radi tega velike važnosti, ker je krma iz zemlje, bogate na apno, najbolj redilna, in ker krma, ki ima v sebi apno, pospešuje razvoj organizma pri govedu, zlasti kosti.

Kako važno je apno pri krmi za molzno živino, se lahko vidi pri porabi mleka za sir, ker je, kakor se je večkrat znanstveno in praktično dokazalo, treba neke določene množine apna v mleku, če hočemo, da se usiri, ne da bi se pozneje pokazali kaki pogrški, in ker ni mogoče dobiti dobrega sira iz mleka, ki ima premalo apna v sebi.

Samo po preiskovanju zemlje je mogoče spoznati, če je sploh gnojenje z apnom potrebno, in zato bi se ne smelo pozabiti preiskovati zemljo, preden se rabi umetni gnoj.

Kjer so tla iz starega kamenja (granit, gnajs itd.) ali iz njih prhlina, tam je gotovo najti dosti kalija,

tako da ga ni potrebno še posebej dovažati, in zadošča gnojenje s fosforovo kislino, da zemlja kaj nese. Zato je dobro enkrat gnojiti za poskušnjo. Kmetje naj se prepričajo, ali se samo z umetnimi gnojili doseže večji uspeh, ali pa se mora rabiti tudi mešanec in odpadki.

Gnojenje z rudninskimi tvarinami je dobro tudi ne samo v tem oziru, da se poveča košnja, marveč ravnotako, ker se stem poboljšajo rastline na takem travniku, ker kalij in fosforova kislina pospešujeta rast mnogo več vrst detelje, kakor brez gnojenja z njima. Če se travnik mnogokrat gnoji z gnojnico, torej z dušikom, trava zelo rase, na drugi strani pa se razrasejo metuljnice, če se dovažata mnogo fosfata in kalijeve soli.

Seveda naj rabijo umetni gnoj edino oni kmetje, ki imajo premalo živinskih odpadkov, tudi če varčujejo z gnojem, da bi travnike mogli pošteno gnojiti.

Če je dosti gnojnice za gnojenje travnikov, zato je v tem slučaju še posebej dovažati fosforove kisline, ker nima gnojnica vseh treh redilnih snovi v pravem razmerju, ampak v prvi vrsti kalij in apno in le v mali meri tudi fosforovo kislino. Če se na hektar travnika polije 300 *hl* gnojnice, je to jako dobro, tako da imamo okoli 150 *kg* kalija, 3 *kg* fosforove kisline in 45 *kg* dušika. Kar manjka fosforove kisline, nadomestimo s 600 *kg* fosforove kisline v obliki 300 *kg* superfosfata. Razentega nam koristi pri porabi tega superfosfata še to, da moremo čuvati amoniak, ki se nahaja v gnojnici, ker ta na solncu in vetru jako lahko izpuhteva.

Gnojenje s fosforovo kislino se izvrši najbolje s Tomásovo žlindro, ki ima v sebi 18 do 20 % fosforove kisline, ali pa s kostno moko, ki se je iz nje odstranila mast; ta zadnja ima 20 do 30 % fosforove kisline v sebi. Za travnike, ki so se že gnojili z gnojnico, je treba 500 *kg* Tomasove žlindre ali 300 *kg* kostne moke za hektar. Travnikom, ki že dolgo časa niso bili gnojeni, se mora dati gnoja za več let, in sicer 1000 *kg* Tomasove žlindre ali 600 *kg* kostne moke za hektar.

Za gnoj s kalijem se rabi ali kajnit s 14 % kalija, ali pa šele pred kratkim v promet došla kalijeva sol s 40 % kalija, in sicer v množini po 500 *kg* kajnita ali 150 *kg* kalijeve soli (s 40 % kalija) kot dodatek gnojenju z živinskimi odpadki. Dvojna mera naj se da izžetim travnikom.

Kteri izmed teh umetnih gnojil naj se rabi, to odločuje najprej njih cena in prevozni stroški; za naše razmere je najbolje rabiti za gnojilo kalijevo sol, ker se s prevozom ene vreče te soli spravi na mesto ravnoliko kalija, kakor s tremi vrečami kajnita. Če je travnik zelo z mahom zaraščen, naj se vzame kajnit, ki ima tri četrtine negnojilnih snovi, ker ravno te sicer nepotrebne snovi udušijo nadležni mah. Če je travniku treba morda še kalija, kar je lahko razvideti z rastlin, ki rasejo v velikem številu na njem, kakor na pr. kislica, preslica in s tega, da manjka detelje, naj se da za težko zemljo 1200 *kg* živega apna; za srednjo in peščeno zemljo 2400 *kg* ogljikovokislega apna ali dobrega laporja na hektar.

Umetni gnoj se lahko zmeša, preden ga raztreš, vendar je treba paziti, ker se mešanica Tomasove žlindre in kajnita strdi v cement, ki ga je potem težko zdrobiti, če si pustil zmes dalje ležati kakor 24 ur. Zato je najbolje, da se Tomasova žlindra in kajnit sejata ločeno, in sicer križema.

Da se umetni gnoj razdeli kolikor močno enakomerno, ga je treba skrbno zmešati z dva- ali trikrat toliko zemlje, peska ali žaganja ter vse skupaj dobro premetati in premešati. Ravno tako naj se dela z

gnojem, ki se lahko razprši, kakor na pr. kostno moko. Preden se gnoj raztrese, je treba travnike dobro prevleči z brano, in potem se gnoj razseje podolgem in povprečno čez zemljo.

Navadno je treba travnike gnojiti že rano jeseni in v zimskih mesecih, da se fosfati polagoma raztope in se stem hitreje doseže uspeh.

Če je treba preskušati zemljo in jo poslati preskušališču, je to storiti tako-le: Po velikosti travnika, kolikor ga je enake zemlje, se izreže z lopato na treh, peterih ali več mestih 50 cm globoka jama, s kolikor mogoče navpičnimi stranmi. Izkopana zemlja posameznih jam se skrbno skupaj zmeša, in od te mešanice se spravi nekaj zemlje v kako vrečo ali zaboj ter se pošlje za preiskavo.

Ali umetna gnojila izsesavajo zemljo?

Taka in enaka vprašanja nam dohajajo pogosto, češ da ta ali oni sosed svari pred porabo umetnih gnojil, ker ona menda nekaj let res delajo boljšo košnjo, potem pa zemlja opeša in rodi manj kakor poprej.

Sled te govorice je iskati pri dveh vrstah ljudi, pri navihanih zlobnežih in pri neumnežih, ki so proti vsakemu napredku, in če se slednjič uspeh vendar pokaže, ga žele pomanjševati z neumno govorico, s katero obenem mislijo pokriti svojo sramotno zmoto.

Pri škropljenju trt z modro galico proti peronospori in z nasajanjem ameriških trt je bilo ravno tako.

Ko smo pričeli priporočati škropljenje trt in so nas nekateri ubogali, brž so nekteri neumni mogotci reč zasmehovali. Pokazali so se pa kmalu očitni uspehi, ki jih ni mogel nihče tajiti, in mesto da bi oni, ki so poprej reč zasmehovali, svojo zmoto pripoznali, so rajši še nadalje svarili pred škropljenjem, češ da dela vino strupeno. No, danes menda ni vinščaka, ki bi si upal škropljenje zametati.

S sajenjem ameriških trt je bilo prav isto. V pričetku niso verjeli; ko so pa prvi nasadi tako krasno uspevali, trdili so neverneži, da take cepljene trte pač nekaj let uspevajo, potem pa usahnejo. To jim je bil zopet izgovor! Danes tega nihče ne verjame, ve pa vsakdo, da je treba amariški vinograd dobro gnojiti, če ne, trte res pešajo, kar pa velja tudi za stare vinograde. Če bi bili stari vinogradi bolje zasajeni, obdelani in pognojeni, bi še danes marsikteri vinograd dobro kluboval trtni uši, dočim je tako že nekaj let suh.

Vse tako se godi dandanes glede porabe umetnih gnojil. Najprej so zasmehovali tiste, kateri so jih rabili, in sedaj, ko ne morejo tajiti uspehov, pa si pomagajo z nespametnim izgovorom, da umetna gnojila izsesavajo zemljo. S tem izgovorom hočejo pokriti svojo zmoto in tolažiti same sebe.

Kaj pa so umetna gnojila? Pri nas mnogo ljudi smatra umetna gnojila za neko čudežno štopo, ki v zemlji deluje kot kaka čarovnija. Temu pa nikakor ni tako. Navadno gnojimo s hlevskim gnojem, kateri, če je popoln in rabljen v zadostni množini, mora zemlji vse tisto vrniti, kar ji z žetvijo vzamemo. Temu pa ni tako; naš gnoj ni popoln, ne dostaja mu mnogo redilnih snovi in vrhu tega primanjkuje našim apnenim zemljam že od narave marsiktere redilne snovi. Rastline potrebujejo izmed rudninskih snovi železo, magnezijo, apno, kalij, fosforovo kislino i. dr. Prvih treh je v vsaki zemlji (vsaj redno) vedno dovolj in ni treba zanje skrbeti potom gnojenja. Drugače je pa s kalijem in s fosforovo kislino; teh dveh snovi je že od narave malo

v zemlji, in vrh tega smo skozi stoletja zemljo izsesavali. Če krmimo živino s pridelki take izsesane zemlje, potem teh snovi tudi v hlevskem gnoju ni dovolj, in moramo jih nadomestiti z dokupom. Ta dokupljeni umetni gnoj le dopolnjuje hlevski gnoj, in če potresemo travnik s kajnitom (ki ima v sebi kalij) in s Tomasovo žlindro (ki ima v sebi fosforovo kislino), tedaj le zemlji nekaj damo, česar ji primanjkuje, in zemlja more več roditi kakor doslej. Stem se pa zemlja ne bo izsesala, ker ima drugih redilnih snovi dovolj v sebi in ker se primanjkujoči dušik vedno od novega nabira v zemlji potom gotovih rastlin, ki ga dobivajo iz zraka, ki je neuhljiv vir dušika. Dokupljeni umetni gnoj pa pri umnem kmetijstvu ostane v posestvu, ker s pridelki krmimo živino in gnoj pride nazaj v zemljo. Z umetnimi gnojili ne le zemlje ne moremo izsesati, temveč celo posestvo trajno zboljšamo.

Z gnojenjem z umetnimi gnojili popravljamo le stare grehe našega kmetovanja. Naj v-akdo pomisli, koliko tisoč in tisoč živine smo prodali ali doma zaklali, ki je vsa zrasla iz krme, pridelane na naših tleh. Kosti živine pa obstoje iz fosforovokislega apna, ki ga je dobila živina iz tal. V teku stoletij smo pridelali milijon stotov kosti, katerih glavna in za nas važna sestavina je fosforova kislina, ki smo jo vzeli iz tal, ne da bi jo vrnili. Ni torej čuda, da je ne dostaja v zemlji; zato jo moramo nadomestiti, in nadomestujemo jo sedaj s ceno Tomasovo žlindro. Če pa primanjkuje v zemlji le ene važne redilne snovi, pa rastline ne uspevajo, čeprav je drugih v izobilju v zemlji. Pa bodi nam dovoljeno to pojasniti tudi na tem mestu s prav poljubnim zgledom.

Recimo, da hočemo napraviti zid, za ktereja je proračunjena potreba 1000 komadov opeke. Za zid je tudi potreben pesek, apno in voda. Mislimo si, da imamo vsega tega toliko doma, da lahko zidamo cele gradove, le opeko moramo kupiti. Dobro, mi naročimo 1000 komadov opeke, in ko nam jo prodajalec vozi v hišo, je ne štejejo, ker se zanašamo na njegovo poštenost. Sedaj pričnemo zidati, zidamo naprej, a zid še ni dovršen, čeprav smo porabili vso opeko. Po natančnem preiskovanju zasledimo, da smo prejeli le 900 komadov opeke. Kaj nam pomagajo velike množine peska, apna in vode, zidu vendar ne moremo dovršiti, ker ni več opeke. Potrebujejo torej še 100 opek, da delo dokončamo. Nekako ravno tako je v zemlji; kaj pomaga če je v zemlji še toliko dušika, železa, apna, kalija itd., če pa manjka fosforove kisline. Rastlin bo le toliko in v taki kakovosti moglo rasti, kolikor bo to dopuščala navzoča fosforova kislina.

Iz vsega tega sledi, da umetna gnojila zemlje ne izsesavajo; narobe, one bogate kmetovalca!

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 162. Kako se napravi iz sadnih tropin, posebno hruševih, trpežen jesih? Dosedaj smo tropine namakali v vodi, in ko se je vsa zmes segrela, smo jesih odtočili. Prejšnja leta je bil jesih vedno dober, a zadnja leta sem se pa na pomlad osladi in spridi. (K. R. v D.)

Odgovor: Tropine se vržejo v kad, ki se postavi v primerno gorak hran; k tropinam se dodene še slabejšega razkrnjene sadja, olupkov in obrezkov, če jih je od sadja, ki se pripravlja za sušenje; tudi ostanki kuhanega sadja se dobro obrnejo, če se vržejo v kad. Na vse te zbirke se nalije toliko vroče vode, da je gosta mešanica. Ta se potem pusti

osem dni prav na miru, potem pa se v ožemalnici izžmè mošt. Ostale tropine niso za drugo kakor za gnoj. Kako je treba potem ravnati z moštom, se priporoča več načinov, pa najbolj se priporoča način, po katerem izdelujejo Francozi svoj sloveči vinski jesih. Njihovo ravnanje je najpreprostejše, najpripravnejše in, kakor kaže skušnja, najboljše. Francozi pa ravnajo takole: Odprta kad se napolni za tretjino z dobrim starim jesihom, dve tretjini pa se dodane sadnega mošta in se tako pusti 8 dni; potem se odtoči dve tretjini jesiha iz kadi in se nalomesti z dvema tretjinama mošta, in tako se ponavlja vsakih osem dni, dokler je kaj mošta. Prezreti se ne sme, da je za izdelovanje jesiha najbolj ugodna toplina 20 do 25 ° C. (ali 16 do 20 ° R.). Ako bi jesih ne bil dosti hud, se mu dolije nekoliko špiritovega jesiha. Mali gospodarji, ki ne izdelujejo sadjevca, si pripravljajo tudi lahko sadnega jesiha za domačo potrebo. V ta namen je treba samo velikega prstenege piskra; vanj se mečejo vsakovrstni odpadki od sadja, ki se rabi v kuhinji. To se zalije z vrelo vodo. Kadar se odpadki zopet dodevajo, priliva se več vode, in tako se nadaljuje, dokler ni lonec poln. Ob gorkem vremenu se postavlja posoda, skrbno pokrita s platnom ali z ruto, na sonce; kadar je hladno, pa se spravlja na gorak kraj v hiši. V 6 do 8 tednih se tako skisa izvrsten, rumenkast jesih. Da se pa spomladi jesih pokvari, prihaja odtod, ker imate brčkone okuženo posodo in se vname gnilobno kipenje. Priporočamo Vam posodo zmenjati.

Vprašanje 163. Ali se sme rabiti za napravo petiota voda iz kapnice? (M. S. v N.)

Odgovor: Za napravo petiota je dobra vsaka čista voda, a je tem boljša, kolikor je mehkejša. Voda v kapnici je deževnica, torej mehka voda, in če je drugače čista in brez škodljivih primesi, je potem še boljša kakor studenčnica.

Vprašanje 164. Za drevesnico mislim porabiti njivo, na kateri je doslej 5 let rasla nemška detelja. Kako naj to njivo pognojim, kdaj naj jo preorjem in kdaj naj sadim. Kje in po kakšni ceni dobim divjake, kdaj in koliko narazen naj jih sadim? (F. V. v S.)

Odgovor: Iz Vašega vprašanja posnemamo, da o obdelovanju drevesnice ne veste veliko in da bi Vam torej morali še vse povedati, k čemur bi ne zadostovala ena cela številka našega lista. Priporočamo Vam prebrati kako tozadevno knjigo. Njive, kjer je rasla nemška detelja, za drevesnično porabo ne bo treba gnojiti. Drevesnični svet morate jeseni vsaj 30 cm globoko preorati, in ker nimate takega pluga, ga morate tako globoko prekopati. Drevesnica se zasaja spomladi, in sicer v vrstah, ki so po 50 cm narazen. Drevje v vrstah se pa po 30 do 40 in več cm narazen sadi. Širokost vrst in sploh saditev je zavisna od zemlje. Divjake dobite pri trgovskih vrtnarjih, ki imajo različne cene. Naročite cenike od raznih tvrdek; ktere cene Vam bodo ugajale, tam pa naročite.

Vprašanje 165. Pet krav v hlevu je zadnje tedne močno shujšalo; ne jedo rade in koža se jih na rebrih močno drži. Kaj more biti vzrok tej bolezni in kako bi bilo odpomoči? (I. M. v Z. K.)

Odgovor: To je bolezen, ki more imeti svoj vzrok v prehlajenju kože, vsled česar postane njeno delovanje nepravilno; zlasti se bolezen pokaže, če živina ni dobro postrežena, t. j. če ne dobiva zadosti dobre krme in če ni dovolj snažena. Včasih je pa ta bolezen združena z glodanjem lesa, z lizanjem zidu itd. V tem slučaju je vsekdar vzrok nezadostna, prazna krma, zlasti če primanjkuje krmil in pitni vodi apnenih soli. Ker je v Vašem slučaju kar 5 krav naenkrat bolnih, je težko misliti, da bi se bile vse prehladile, zato utegne biti vzrok krma. Tako bolni govedji je pokladati tečno krmo in ji je redno dajati klajno apno, živali same je pa v pričetku po dvakrat na dan, pozneje po enkrat dobro zdrgniti. Vsekakor Vam priporočamo poklicati tudi živinezdravnika, kajti shujšanje je večkrat posledica prsne ali trebušne vodenice. V tem

slučaju je zdravljenje neuspešno in je najbolje živino kar najprej mogoče prodati mesarju.

Gospodarske novice.

* **Semenske rži „triumfovke“**, po Rambuuseku zboljšane, prvi pridelek iz izvirnega semena, odda kmetijska družba majhno množino, in sicer 100 kg po 20 K. Ta vrsta rži se je na družbenih posestvih, in sicer na rabli kakor na težki zemlji letos izborna sponesla. Triumfovko je mogoče še pozno sejati; ona je zelo plodovita, se zelo razrase, zato naj se redko seje.

* **Oves kupuje po najvišjih ljubljanskih tržnih cenah** c. kr. vojni erar, in sicer v vsaki, tudi majhni množini naravnost od kmetov. Vsako soboto od 10—11 dopoldne bo pa c. kr. kmetijska družba kupovala na podlagi poslanih ali osebno prinesenih vzorcev oves za c. kr. vojni erar, in sicer v svoji pisarni v Ljubljani na Turjaškem trgu. Pri nakupovanju bo navzoč zastopnik vojaštva. Plačevalo se bo najmanj po zadnji ljubljanski tržni ceni. Ponujeni oves mora biti primerno čist. Vzorec mora biti enak vsi zalogi; kdor bo na podlagi vzorca prodal in potem poslal slabejše blago, bo imel škodo, ker se blago ne bo sprejelo. Torej pozor in vestno ravnanje. Kmetovalci, poslužite se te prilike, prodati svoj pridelek bolje kakor po prekupeih! Tožite, da v Ljubljani noben trgovec ne plačuje po tržnih cenah, kakor so v listih objavljene, sedaj imate priliko prodajati po teh cenah. Kupljeno blago mora prodajalec na svoje stroške poslati v Ljubljano ter tudi užiti nino plačati. Ponudniki po pošti naj gledajo, da bodo vzorec prsvočasno došli. Prodajalci, ki osebno pridejo, morejo blago precej s seboj pripeljati. Kupovalo se bo le od pridelovalcev samih, in ne od prekupev.

* **Močna krmila**, in sicer lanene in sezamove tropine ima sedaj družba zopet v zalogi in jih bo imela vso zimo. Lanene tropine stanejo 18 K, sezamove pa 16 K 100 kg z vrečo vred v družbenem skladišču ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Vse te tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg.

* **Tomasovo žlindro** za jesensko gnojenje travnikov ima družba v zalogi le 16 % in jo oddaja po 6 K 20 h 100 kg z vrečami vred. Boljšo, t. j. 17 in 18 % žlindro po 6 K 50 h, odnosno po 6 K 80 h oddaja družba le naročnikom, ki skupaj naroče 1 vagon, ter jo potem pošlje naravnost iz zaloge v Trstu.

* **Kalijevo sol** oddaja družba 100 kg po 12 K 60 h in kajnit po 5 K. — Vsa umetna gnojila se oddajajo le v vrečah po 100 kg, izvzemši kalijevo sol, ki se oddaja tudi v vrečah po 50 kg. Kdor gnoji travnikom s Tomasovo žlindro, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12 do 13 % kalija ter stane 5 K. Mesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a še ima več kalija in se vrhu tega še prihrani 2 K 40 h.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba le v vrečah po 50 kg ali 100 kg in le udom, ki sami ne morejo ponjo v Ljubljano. Cena živinski soli je 3 K 38 h za 50 kg in 6 K 63 h za 100 kg, ter je denar brezpogojno naprej poslati, ker se družba na naročila brez denarja ne bo ozirala.

* **Fosforovokislo klajno apno**, in sicer od tvrdke Barthel na Dunaju, bo imela družba vsled opetovano in mnogostransko izražene želje svojih udov od sedaj naprej v zalogi ter ga bo oddajala 100 kg po 24 K, 50 kg po 12 K in v vrečah po 5 kg pa po 2 K 20 h. Manj kakor 5 kg se ga ne bo oddajalo. Denar za naročbe na klajno apno je naprej pošiljati in se na naročbe brez denarja ne bo oziralo. Opozorjamo tudi na inserat v današnji številki „Kmetovalca“.

* **Za konjerejce.** Na prošnjo konjerejskega odseka vsled sklepa v seji dne 10. julija t. l. je c. kr. kmetijsko ministrstvo sklenilo, da se bodo na Kranjskem posestnikom, ki vzrejajo vsaj po enega žrebčka pravilne rasti pinogavske, oziroma noriške pasme do dovršenega drugega leta, dajale podpore po 400 kron na leto. Dotične podpore se po dovršenem prvem letu lahko ustavijo, če bi se pri žrebčku pokazala nesposobnost za plemo; istotako po dovršenem drugem letu. Po preteku dveh let namerava c. kr. kmetijsko ministrstvo kupiti žrebce, ki so bili dve leti subvencionirani ter kažejo plemensko sposobnost. Prošnje za subvencije naj se vložijo na c. kr. žrebčarski oddelek v Gradcu ter naj se v njih navede natančni rod žrebcev.

* **Premovanje konj** za leto 1903 se je vršilo meseca avgusta in septembra. V nastopnih vrstah priobčujemo imena odlikovancev. (Konec.)

Pri premovanju v Lescah 2. dne septembra so dobili: a) za kobile z žrebetom posestniki: Lorenc Legat iz Rodenaj 70 kron, Josip Dornik iz Podhoma in Ivan Soklič s Sela po 40 kron, Ivan Cotelj z Zgoče in Ivan Skumovec iz Zgornjih Laz po 30 kron, Frančišek Benedičič iz Globokega, Alojzij Gašperin iz Žirovnice in Tomaž Prešeren iz Lesca po 20 kron, Ivan Jan iz Spodnjih Gorij in Josip Vrhunec iz Hraš vsak srebrno svetinjo; b) za mlade ubrejene kobile posestniki: Mihael Anbrožič iz Mojstrane 50 kron, Josip Mulej iz Studenčice 30 kron, Frančišek Ribnikar iz Dobrega Polja in Valentin Paslar iz Zagorice po 20 kron, Klemen Pretnar iz Kuplenika, Ivan Dolar iz Zeleč, Ivan Vovk iz Hraš, Frančišek Rapinec iz Laškega Rovta in Simon Božič iz Ribnega vsak srebrno svetinjo; c) za eno- in dveletne žrebce posestniki: Ivan Valand iz Hlebcov 30 kron, Ivan Ažman iz Gornjih Gorij 20 kron, Ivan Mihelič iz Noš 15 kron, Anton Mrak iz Predtrga, Josip Stare iz Nomena, Ivan Jan iz Gorij, Ivan Sodja iz Gorjuš in Ivan Kunstelj iz Hraš vsak srebrno svetinjo.

Pri premovanju z deželnimi darili v Bohinjski Bistrici 3. dne septembra so dobili za kobile z žrebetom posestniki: Josip Sušnik iz Nomena 50 kron, Lorenc Vojvoda iz Bohinjske Bistrice 40 kron, Jakob Zupan iz Nomena, Matevž Žvab iz Lepenc in Valentin Sodja iz Jereke po 30 kron, Frančišek Korošec iz Koprivnika, Josip Sodja iz Češnjice, Ivan Zupan iz Češnjice, Lorenc Zupan iz Savice in Ivan Hribar iz Jereke po 20 kron.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Št. 20.198.

Razglas

o zglasitvi žrebcev za spuščanje v prihodnji spuščalni dobi.

Na podstavi deželnega zakona z dne 18. februarja 1885 (dež. zak. št. 13.) se stem splošno naznanja, da morajo posestniki žrebcev, ki hočejo v prihodnji spuščalni dobi spuščati svoje žrebce za plemenitev tujih kobil, zglasiti te svoje žrebce

najpozneje do 10. decembra 1903

pri političnem okrajnem oblastvu, v čegar okolišju se nahaja stajališče žrebčev. Dovoljeno je zglasilo izvršiti pismeno ali ustno; obenem pa je naznaniti ime in priimek, potem stanovalešče žrebčevega posestnika, kakor tudi plemo, starost, barvo in stajališče žrebčev. Za žrebce sploh pod štirimi leti in za noriške žrebce pod tremi leti se ne dajejo dopustila za spuščanje.

Kje in kdaj bo izborna komisija zglasene žrebce pregledovala in zanje dajala dopustila, se dá ob svojem času na znanje.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 5. oktobra 1903.

Razglas,

glede podpore za ustanovitev, oziroma vzdrževanje drevesnic ali za naprave za porabo sadja.

Podpisani odbor ima na razpolago državno podporo, ki naj se porabi v prosepah sadjarstva, in sicer ali za ustanovitev novih, oziroma za vzdrževanje že obstoječih drevesnic, ali za naprave za porabo sadja (moštarne, sadne sušilne, sadne žganjarne i. t. d.).

Podpore se dajo le za skupne take naprave, bodisi od podružnic, zadrug, društev ali občin. Posamezni zasebniki se ne podpirajo.

Podružnice, zadruge, društva ali občine, ki želijo v te svrhe kaj podpore, naj se izvolijo z utemeljeno prošnjo obrniti

do 10. novembra t. l.

na podpisani glavni odbor.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 15. oktobra 1903.

St. 20.291.

Razglas.

Na podstavi ces. ukaza z dne 15. septembra 1900, drž. zak. št. 154., s katerim so bila premenjena nekatera določila ces. ukaza z dne 2. maja 1899, drž. zak. št. 81., o odvratanju in zatiranju svinjske kuge, in v zmislu ukaza ministrstev za notranje stvari, za pravosodje, za trgovino, za železnice in za kmetijstvo z dne 18. septembra 1900, drž. zak. št. 155., se v sporazumljenju s c. kr. kmetijsko družbo za Kranjsko razglasa za **IV. četrtletje 1903.** nastopna

vrednostna tarifa

za vsak kilogram žive teže pri zdravih prasičih za rejo, da se določi odškodnina po določilih člena I., § 3. b, ces. ukaza z dne 15. septembra 1900.

A. Prasiči za rejo

deželnega plemena:

1.) Prasički do 3 mesecev	K 1:60
2.) Prasički do 1 leta	> 1:30
3.) Prasički nad 1 leto	> 1:10

B. Prasiči za rejo

iz križanja z angleško pasmo:

1.) Prasički do 3 mesecev	K 1:70
2.) Prasički do 1 leta	> 1:50
3.) Prasički nad 1 leto	> 1:20

C. Prasiči za rejo

čistega plemena (angleški), importirani ali doma zrejeni:

1.) Prasički do 3 mesecev	K 2:10
2.) Prasički do 1 leta	> 1:60
3.) Prasički nad 1 leto	> 1:20

Za one prasiče, ki so bili uradoma zaklani in se je pri njih našlo, da so bili okuženi, se s pridržkom določil §§ 5. in 6. ces. ukaza z dne 15. septembra 1900, toda brez drobu, v popolnoma iztrebljenem stanju, daje povračilo iz državnega zaklada samo v znesku 50 odstotkov zgoraj navedene vrednostne tarife. Pri plemenskih prasičih pa pristojna k po gori navedenih vrednostnih postavkah dognanim odškodninam še 25%, dodatek (§ 3. c ces. naredbe od dne 15. septembra 1900).

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 8. oktobra 1903.

Listnica uredništva.

F. D. v K. Če sadno drevje jeseni drugič cvete, ni to nika posebnost ter je le znamenje, da dotično drevo hira in da bo vkratkem usahnilo.

I. A. v Z. K. Tista olja, ki se v Avstriji pridelujejo, bodo z višjo carino pred tujo konkurenco zavarovana, če se uvedejo nove trgovinske pogodbe s carinskimi postavki, ki jih zahtevajo kmetovalci. Vsled tega se utegne cena tem oljem povišati, gotovo pa ni, ker bo na drugi strani tudi nam izvoz otežkočen.

I. M. v K. Za napake napram oblastnjam je odgovoren le župan, ker oblasti poznajo le župana, in ne tajnika.